

2022-11-30

Jämställdhetsmyndigheten

info@jamstalldhetsmyndigheten.se

Diarienummer: ALLM 2022/290

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se

s.sof@regeringskansliet.se

Diarienummer S2022/03649

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ ”UTKAST TILL LAGRÅDSREMISS ETT FÖNSTER AV MÖJLIGHETER – STÄRKTA RÄTTIGHETER FÖR BARN OCH VUXNA I SKYDDAT BOENDE”.

Sammanfattning

Jämställdhetsmyndigheten välkomnar stora delar av utkastet till lagrådsremiss. Myndigheten bedömer att flera av förslagen stärker barnets rättigheter och kommer att få stor betydelse för barn som blir placerade i skyddat boende till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Vi anser dock att rättigheter för asylsökande och deras barn ska inkluderas i regelverket och inte hanteras separat.

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utkastets förslag att:

- skyddat boende ska föras in i socialtjänstlagen som en boendeinsats för den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp, och att skyddade boenden blir tillståndspliktiga,
- kommunens ansvar för insatser ska gälla även för en person som till följd av ett beslut om skyddat boende är bosatt i en annan kommun,
- socialnämndens ansvar att ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden omfattar gruppen våldsutsatta personer,
- socialnämnden bör göra en individuell behovsprövning och bevilja barnet en egen insats vid vistelse i skyddat boende, även om samtycke saknas från den andra vårdnadshavaren,
- endast barn som följer med en vuxen vårdnadshavare får placeras i skyddat boende
- socialnämnden minst en gång var sjätte månad ska överväga om barnets placering fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas,
- socialnämnden ska få besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering i det skyddade boendet har upphört
- socialnämnden får besluta om umgängesbegränsning och hemlighållande av vistelseort vid placering i skyddat boende, och
- den vårdnadshavare som barnet är placerat med ensam får bestämma om insatser i öppna former.

Jämställdhetsmyndigheten har vissa förbehåll avseende utkastets förslag att:

- en placering i skyddat boende automatiskt upphör senast när barnet fyller 18 år.

Övergripande synpunkter

Vårt yttrande är avgränsat till frågor som rör betänkandets jämställdhetspolitiska relevans. Tillgången till skyddat boende för våldsutsatta och ett starkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende är en angelägen jämställdhetsfråga. Regeringens sjätte jämställdhetspolitiska delmål är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. En stor majoritet av de som placeras i skyddat boende är kvinnor och barn medan våldsutövarna nästan uteslutande är män.

Synpunkter enligt utredningens disposition

Jämställdhetsmyndigheten ser risker med att rätten till skydd för asylsökande kvinnor, och deras medföljande barn, har brutits ut ur lagrådsremissen och hanteras separat på Regeringskansliet. Alla kvinnor som är våldsutsatta samt barn som själva är utsatta eller bevittnar våld, har behov av skydd från sin våldsutövare. Detta oavsett deras juridiska status i Sverige och om de är asylsökande eller inte. Det är både en integrationsfråga och en fråga om att uppfylla våra internationella åtaganden för att förhindra mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck.

5.1. Den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp ska tas emot i ett skyddat boende

Jämställdhetsmyndigheten välkomnar förslaget att skyddat boende ska föras in i socialtjänstlagen som en boendeinsats för den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Vi välkomnar även att kommunerna ska bära ansvar för tillgången till skyddat boende, vid sidan av det ansvar kommunen redan idag har avseende familjehem, hem för vård eller boende och stödboende. Det bör tydligt framgå att insatsen skyddat boende även fortsättningsvis ska vara behovsstyrd, och inte tidsbunden, för alla målgrupper utsatta för våld och hot. Myndigheten betonar kommunens ansvar för det långsiktiga stödet, exempelvis stödinsatser, stadigvarande boende samt stöd vid skyddade personuppgifter.

Jämställdhetsmyndigheten välkomnar en reglering med tillstånd för att säkerställa kvaliteten på skyddat boende. Den tillsyn som Inspektionen för våld och omsorg (IVO) ska genomföra kommer att spela en avgörande roll för regelverkets efterlevnad, och det förutsätter tillräckliga resurser. Likaså bär IVO ett stort ansvar för att tillse att kommunerna uppfyller sina åtaganden vad gäller att ge våldsutsatta adekvat skydd och stöd, vilket även inkluderar de våldsutsatta kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter.

Ökade kvalitetskrav på skyddat boende behöver återspeglas i exempelvis storleken på bidrag till ideella organisationer som bedriver boenden. Resurser bör dessutom tillskjutas kommunerna för att förbättra en intern samverkan mellan barnets och

den våldsutsatta vuxnas handläggare genom att utbilda fler barnhandläggare med fokus på utsatthet för våld.

Särskilt om definitionen av skyddat boende

Jämställdhetsmyndigheten välkomnar att en definition av skyddat boende förs in i socialtjänstförordningen och ser att en reglering av skyddat boende för barn som placeras tillsammans med en vårdnadshavare är nödvändig. Samtidigt menar myndigheten att det i samband med införandet av den nya boendeinsatsen kan finnas anledning att tydliggöra hur denna förhåller sig till andra boendeformer som i dagsläget kan beskrivas som skyddade boenden. Det kan till exempel handla om hur man framöver ska benämna verksamhet som erbjuder skydd för barn och unga utsatta för hederrelaterat våld och förtryck, där det inte är aktuellt med en placering tillsammans med en vårdnadshavare. De får i dagsläget ofta skydd inom ramen för andra boendeformer, såsom familjehem, jourboende, stödboende och HVB, ofta med den gemensamma benämningen att det sker inom ramen för ett skyddat boende.

5.3 Placeringskommunens ansvar

Jämställdhetsmyndigheten välkomnar klargörandet kring ansvarsfördelningen mellan vistelsekommun och den kommun där personen i fråga är stadigvarande bosatt. Det finns idag stora utmaningar i samverkan mellan kommuner när en våldsutsatt behöver byta kommun, vilket påverkar kontinuiteten i skydd och insatser till våldsutsatta kvinnor och barn negativt.¹

5.4 Socialnämnden ska ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas i frågor om bostäder

Jämställdhetsmyndigheten är positiv till att det ska tydliggöras att socialnämndens ansvar för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden omfattar gruppen våldsutsatta personer.

Som konstateras bland annat i en rapport från Länsstyrelserna om stadigvarande boende för våldsutsatta och deras barn, finns stora utmaningar inom området:

Situationen på bostadsmarknaden, där det råder brist på bostäder på flera håll, påverkar socialtjänstens möjligheter att bistå. Det ekonomiska våld som många våldsutsatta utsätts för, med följder såsom betalningsanmärkningar, skulder eller utebliven inkomst, gör det svårare att få tillgång till bostad.²

Jämställdhetsmyndigheten menar att tillgången till ett tryggt och långsiktigt boendealternativ är en faktor som måste vägas in vid bedömning av hur länge en utsatt person behöver vistas i skyddat boende.

¹ Länsstyrelserna, [Till stadigvarande boende. Kartläggning av kommuners insatser för att hjälpa våldsutsatta personer med eller utan barn att ordna stadigvarande boende efter vistelse i skyddat boende eller annat tillfälligt boende. \(lansstyrelsen.se\)](#), sid 32

² Från sammanfattningen, [Till stadigvarande boende. Kartläggning av kommuners insatser för att hjälpa våldsutsatta personer med eller utan barn att ordna stadigvarande boende efter vistelse i skyddat boende eller annat tillfälligt boende. \(lansstyrelsen.se\)](#)

Vidare behöver situationen för personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck särskilt beaktas då det inte är realistiskt att i en sådan kontext ha föresatsen att flytta på våldsutövaren eller våldsutövarna och låta den våldsutsatta bo kvar.

6.1.1 Barn bör beviljas en egen insats vid vistelse i skyddat boende

Jämställdhetsmyndigheten välkomnar förslaget och att det gör barnet till en egen rättighetsbärare. Den föreslagna regleringen måste följas upp för att se till att den inte leder till att kvinnor undviker att söka skydd av rädsla för att barnet ska omhändertas eller att barnet ska nekas insats och riskera att bli kvar i hemmet.

6.1.2 Endast barn som följer med en vuxen vårdnadshavare ska få placeras i skyddat boende

Myndigheten tillstyrker förslaget. Myndigheten påtalar att det kan finnas andra barn i det hem där våldet utövas, som den som beviljats skyddat boende inte är vårdnadshavare för. Det måste därför vara tydligt att även situationen för dessa barn måste utredas av socialnämnden.

6.1.3 Socialnämnden ansvarar enligt socialtjänstlagen för att tillgodose barnets behov av stöd- och hjälpinsatser

Jämställdhetsmyndigheten välkomnar att det ska finnas en särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakten med barnet. Det innebär en viktig förstärkning av barnets rättigheter, då det inte är givet att barnets och vårdnadshavares behov och intressen alltid sammanfaller.

6.1.4 Överväganden om fortsatt placering var sjätte månad

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget att socialnämnden minst en gång var sjätte månad ska överväga barnets placering. Myndigheten menar emellertid att det inte får riskera att leda till att barnets placering upphör samtidigt som vårdnadshavarens behov av skyddat boende kvarstår.

Det är även av stor vikt att bedömningen utgår ifrån barns varierande behov och förutsättningar, där barn utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck ofta kan behöva längre skyddstider än andra våldsutsatta. Rekommendationen att barn inte bör vistas i skyddat boende längre än fyra månader är således inte applicerbar på gruppen.

6.1.5 Uppföljning av barnets situation när placeringen har upphört

Jämställdhetsmyndigheten ser positivt på förslaget om att socialnämnden ska få besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering i det skyddade boendet har upphört. Vi anser dock att uppföljningstiden bör vara sex månader, i enlighet med förslaget i SOU 2020:47.

Vi ser att uppföljningsmöjligheten är av stor vikt för att säkerställa barnets rätt till en uppväxt fri från våld. Jämställdhetsmyndighetens rapport om bortförda barn och unga³ visar att tiden direkt efter en avslutad insats, exempelvis i skyddat boende, är särskilt riskfylld och att en strukturerad uppföljning därför behöver ske.

³ Jämställdhetsmyndigheten (2022) *Bortförda barn och unga*, Rapport 2022:25

6.2.1 Det finns behov av att kunna placera barn i skyddat boende även när det saknas samtycke från en av två vårdnadshavare

Jämställdhetsmyndigheten välkomnar förslaget. Det är av avgörande betydelse för att säkerställa barnets rätt till skydd, då det kan vara den andra vårdnadshavaren som bär ansvar för våldsutövandet.

6.2.4 Beslut om placering i skyddat boende meddelas av förvaltningsrätten

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget. Däremot vill myndigheten framföra att det skapar viss otydlighet att i förslaget använda begreppet "den unges" som enligt SCB är upp till 25 år, i stället för barn.

6.2.10 Begränsning av umgänge och hemlighållande av vistelseort

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker att socialnämnden får fatta beslut kring utövande av umgänge med vårdnadshavare samt hemlighållande av vistelseort om det är nödvändigt för att skydda barnet. Flera av våra rapporter lyfter riskerna med umgänge med en våldsutövande vårdnadshavare.⁴ Möjligheten att begränsa umgänget och hemlighålla vistelseorten finns redan idag vad gäller placeringar utanför det egna hemmet enligt SoL och LVU, men används inte i den utsträckning som är nödvändigt för att skydda exempelvis barn som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck eller lever med skyddade personuppgifter.

6.2.11 Utövande av vårdnaden under placeringen

Myndigheten välkomnar att den vårdnadshavare som barnet är placerat med ensam får bestämma om insatser i öppna former enligt 4 kap. 1 § SoL.

6.2.12 Placeringens upphörande

Jämställdhetsmyndigheten har förbehåll till förslaget att en placering i skyddat boende ska upphöra senast när barnet fyller 18 år och önskar ett förtydligande av vad som ska ske om barnet blir myndigt under tiden det är placerat med en vårdnadshavare. Myndigheten finner det oklart om barnet eller den unga då kan vara kvar i samma boende som föräldern.

6.2.16 Bestämmelser om muntlig förhandling och nämndemän, offentligt biträde och barns ställning

Myndigheten välkomnar skrivningen att endast den som har kunskap och erfarenheter och i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget, får förordnas som offentligt biträde för barnet vid förhandling i förvaltningsdomstol.

⁴ Jämställdhetsmyndigheten, *Skyddade personuppgifter – oskyddade personer* (2022:10) samt Jämställdhetsmyndigheten, *Bortförda barn och unga* (2022:25)

För Jämställdhetsmyndigheten

Lena Ag
Generaldirektör

Sara Bäckström
Utredare

I ärendets slutliga handläggning har avdelningschefen Berit Jernberg och enhetschef Mikael Thörn samt chefsjuristen Anna Tingbäck deltagit.